Kladensko: souèasný systém rekultivací je vytloukání klínu klínem

V Praze, 25. ledna 2006

Tisková zpráva Ústavu pro ekopolitiku, o.p.s. k ukonèení
projektu VaV 640/10/03 "Obnova krajiny Kladenska narušené dobýváním".

Kladensko: souèasný systém rekultivací je vytloukání klínu
klínem

Strategie obnovy ekologických a estetických funkcí krajiny
Kladenska v jejích èástech narušených tìžbou èerného uhlí", která je finálním
výstupem výzkumného projektu koordinovaného Ústavu pro ekopolitiku, o.p.s.,
navrhuje nejlepší možná a nutná rekultivaèní øešení i zpùsoby udržitelného
využívání území a doporuèuje zpùsoby, jak mnohem efektivnìji nakládat s
finanèními prostøedky z veøejných rozpoètù.

Jak vyplývá z terénních prùzkumù provedených v letech 2004 a
2005, rozsah narušení kladenské krajiny tìžbou èerného uhlí je mnohem menší, než
se pøedpokládalo. Nejvýraznìjší pozùstatky po tìžbì - haldy a odvaly - nelze
pokládat za paušálnì nepøíznivý jev, v mnohém pøevažují pozitivní vlastnosti nad
negativními. Funkce krajiny dnes v podstatì negativnì neovlivòují, naopak jejich
pøírodní hodnota se ukázala jako pøekvapivì vysoká (prokázaný výskyt velkého
poètu zvláštì chránìných druhù volnì žijících živoèichù a planì rostoucích
rostlin, vèetnì kriticky a silnì ohrožených - viz tabulka na konci tiskové
zprávy). Nìkteré plochy narušené v minulosti tìžbou èerného uhlí, na kterých byl
ponechán volný prùbìh pøirozené ekologické sukcesi, dnes splòují podmínky pro
to, aby mohly být vyhlášeny maloplošnými chránìnými územími nebo aby nahradily
nefunkèní prvky místních územních systémù ekologické stability (ÚSES).

Tradièní pøístup k rekultivacím chápe plochy ovlivnìné tìžbou
nerostných surovin jako jev principiálnì ekologicky, krajináøsky a ochranáøsky
negativní. Jeho cílem je tyto plochy retušovat, což hodnotu hald jako takových
nièí. Jak vyplývá z výzkumu, obnova krajiny by nemìla být založena na popøení
jejího vývoje, mazání stop minulosti, "ztrátì pamìti" a pøekrytí novou, ale
stejnì umìlou, disharmonicky pùsobící a ekologicky nefunkèní krajinou bez
pozùstatkù antropogenních aktivit.

Cestou však není ani konzervace hald tradièním zpùsobem
restriktivní ochrany, nýbrž postupné zaèlenìní do okolní urbánní, industriální a
zemìdìlské krajiny. Vodítkem je pøiznat haldám legitimitu a chovat se k nim jako
k urèité specifické krajinné hodnotì, která odráží rozmanitost kulturního a
pøírodního dìdictví a tvoøí souèást identity lidí, kteøí v krajinì žijí. Haldy
jsou novými prvky krajiny, na které musíme pohlížet nikoliv jako na znièená
území, ale právì naopak jako na budoucí pøírodní oázy. Základem šetrných
rekultivaèních postupù a pøírodních rekultivací, které se v zahranièí uplatòují
v posledních asi 20ti letech, je odstranìní odpadù uložených v pøíslušných
lokalitách v rozporu se zákonem a ponechání dostateèného prostoru a èasu
pøirozené ekologické sukcesi.

Z hlediska udržitelného rozvoje je nutné posilovat princip
obnovy krajiny jako celku, s funkèním zaèlenìním narušených prvkù do okolních
struktur nepostižených hornickou èinností. Plnohodnotná obnova funkce krajiny
tak zahrnuje nejen postižené plochy, ale i další navazující území, která byla
tìžbou ovlivnìna jen okrajovì. Prioritou je vytvoøit podmínky pro budoucí obnovu
funkcí krajiny a nikoli realizovat lokální sanaèní opatøení, kterými lze øešit
jen dílèí funkce (protierozní ochrana, dílèí kolobìh vody).

Cílem opatøení navrhovaných ve strategii je posílit ekologickou stabilitu krajiny Kladenska, obnovit narušený vodní režim a zlepšit podmínky chránìných a ohrožených druhù ochranou míst jejich výskytu. Kromì toho je nutné zpøístupnit místa návštìvníkùm a navrhnout nové zpùsoby využívání krajiny lidmi - jako sport, rekreace, turistika èi nauèné stezky. "Nezbytné je podpoøit veøejnost v aktivní ochranì živoèichù a rostlin. Je to svrchovanì dùležité v místech, kde lidé žili desítky let vystaveni negativním vlivùm uhelného a oceláøského prùmyslu, ve znaènì zdevastované krajinì a s narušeným pøirozeným vztahem k pøírodì", øíká hlavní øešitel projektu Mgr. Tomáš Gremlica. Jako nezbytné se jeví pokraèování ekologických a biologických prùzkumù, jejichž výsledky by se mìly odrážet v projektech sanací starých ekologických zátìží a citlivých rekultivaèních aktivit.

Biologické prùzkumy 24 hald v krajinì Kladenska významnì narušené tìžbou èerného uhlí prokázaly pøítomnost 196 ochranáøsky hodnotných druhù cévnatých rostlin - z toho 41 druhù z Èerveného seznamu Èeské republiky (jeden domnìle vyhynulý, 2 kriticky ohrožené, 5 silnì ohrožených, 9 ohrožených, 24 vzácnìjších). Zvláš• dùležité je, že nejvíce ohrožené druhy jsou vázané pøednostnì na haldové biotopy. To znamená, že právì tyto extrémnì vzácné druhy by byly znièeny, pokud by došlo ke klasickým rekultivacím.

Rovnìž zde bylo determinováno celkem 50 druhù hub, 140 druhù motýlù (2 druhy zvláštì chránìné a 4 další druhy z Èerveného seznamu Èeské republiky). Zaznamenán byl výskyt 109 druhù obratlovcù. Z tohoto poètu bylo 6 druhù obojživelníkù (5 zvláštì chránìných), 3 druhy zvláštì chránìných plazù, 89 druhù ptákù (20 druhù zvláštì chránìných podle zákona ÈNR è. 114/1992 Sb., o ochranì pøírody a krajiny, 9 druhù podle Pøílohy I. Smìrnice Rady 79/409/EHS o ochranì volnì žijících ptákù) a koneènì 11 druhù savcù (1 druh zvláštì chránìný). Celkem tedy 29 druhù zvláštì chránìných obratlovcù, pøièemž minimálnì 16 druhù z nich na haldách trvale žije a rozmnožuje se.

Další informace:

- Stránky projektu

- "Analytická studie stavu krajiny Kladenska v èástech narušených tìžbou èerného uhlí" a "Strategie obnovy ekologických a estetických funkcí krajiny Kladenska v jejích èástech narušených tìžbou èerného uhlí" poskytne Odbor ekologie krajiny MŽP ÈR nebo Ústav pro ekopolitiku, o.p.s.

-
Haldy ve vymezem území

Barbora Šafáøová

Ústav pro ekopolitiku, o.p.s.

tisk. mluvèí

Tel: 224 826 593

E-mail: barbora.safarova@ecn.cz

Tomáš Gremlica

Ústav pro ekopolitiku, o.p.s.

vedoucí projektu

Tel: 224 826 593

E-mail: tomas.gremlica@ecn.cz

Na realizaci projektu VaV 640/10/03 "Obnova krajiny
Kladenska narušené dobývání" poskytlo Ministerstvo životního prostøedí ÈR v souladu s ustanoveními zákona è. 130/2002 Sb. úèelové finanèní prostøedky z Programu výzkum a vývoj - SL Krajina a sídla budoucnosti.